

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد مرودشت
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی (M.A)
عنوان :

**بررسی عوامل موثر بر افزایش مهارت نوشتن خلاق دانش آموزان
پسر مقطع متوسطه ی شهرستان قیر و کارزین از دیدگاه دبیران در
سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹**

استاد راهنما :

دکتر پروین غیاثی

استاد مشاور :

دکتر حجت اله فانی

نگارش :

حسین رحمانی سکه روانی

بهار ۱۳۹۰

(صورتجلسہ دفاع از پایان نامہ کارشناسی ارشد M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو: حسین رحمانی سکه روانی در تاریخ ۹۰/۳/۳ رشته: برنامه ریزی درسی

از پایان نامہ خود با عنوان: بررسی عوامل موثر بر افزایش مهارت نوشتن خلاق دانش
آموزان پسر مقطع متوسطه ی شهرستان قیروکارزین از دیدگاه دبیران در سال تحصیلی
۹۰-۱۳۸۹

با درجه عالی نمره ۱۷/۵ دفاع نموده است

نام و نام خانوادگی اعضای هیأت داوری: سمت امضاء اعضای هیأت داوری

۱- پروین غیاثی	استاد راهنما
۲- دکتر حجت اله فانی	استاد مشاور
۳- دکتر احمد رضا اوجی نژاد	داور داخلی
۴- دکتر سلطان علی کاظمی	داور خارجی

مدیر / معاونت پژوهشی

مراتب فوق مورد تأیید است

مهر و امضاء

پدر و مادر و لسوزم

و

همسر مهربانم که همواره در طول زندگی پربارش

از حمایت های بی دریغ و بی بهره مند بوده ام

و تقدیم به

همه آنان که مرا علم آموختند.

تقدیر و تشکر :

حمد و سپاس از درگاه ایزد یکتا که دل ما را به نور علم و دانش روشنی بخشید . تا بتوانیم با بکارگیری عقل همراه با دانش ، زندگی بهتری را در پیش روی داشته باشیم و مطالب و رموز هستی را زیبا تر و روشن تر درک کرده و بیان کنیم .

جا دارد مراتب سپاس و تشکر خود را نسبت به استا دان گرانمایه و دانش دوست سرکار خانم دکتر پروین غیاثی و جناب آقای دکتر حجت اله فانی که در طول ترم های متعدد زحمات فراوانی را در بارور کردن استعداد های ما در راه تعالی علم و دانش متحمل شدند ، و باعث شدند که من این موضوع را انتخاب کنم و به معلومات زیادی دست یابم و همچنین راهنمایی های خردمندان ایشان که راه گشای اینجانب در تهیه ی پروژه حاضر گردید کمال تقدیر و تشکر را دارم و موفقیت روز افزون را برای همه دوستان و عزیزانی که مرا در انجام این پروژه یاری کردند از خداوند متعال خواهانم .

چکیده

هدف پژوهش حاضر ، بررسی عوامل مؤثر بر افزایش مهارت نوشتن خلاق دانش آموزان پسر مقطع متوسطه شهرستان قیروکارزین از دیدگاه دبیران بوده است . روش پژوهش ، توصیفی از نوع پیمایشی بوده است . جامعه آماری مورد پژوهش در این تحقیق ، کلیه دبیران مقطع متوسطه شهرستان قیروکارزین در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ را تشکیل داده بودند که تعداد آنها ۳۱۷ نفر بوده است ، نمونه آماری در این پژوهش نیز ۱۷۵ نفر بوده است که با استفاده از جدول مورگان و به روش تصادفی ساده انتخاب شده بودند . ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه بوده است . پژوهش حاضر دارای شش متغیر اساسی (تکرار و تمرین نوشتاری ، مطالعه کتب غیر درسی ، تشویق و ترغیب ، اوقات فراغت ، فعالیتهای هنری و نوشتن خلاق) بوده است . برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمونهای میانهممال بودن ، ضریب همبستگی پیرسون و آزمون T استفاده شده بوده . تجزیه و تحلیل داده ها ، نشان داد که عوامل تکرار و تمرین نوشتاری ، مطالعه کتب غیر درسی ، تشویق و ترغیب ، اوقات فراغت ، فعالیتهای هنری بر افزایش مهارت نوشتن خلاق تأثیر دارد .

کلید واژه ها : تکرار و تمرین نوشتاری ، مطالعه کتب غیر درسی ، تشویق و ترغیب ، اوقات فراغت ، فعالیتهای هنری ، نوشتن خلاق .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول : کلیات پژوهش	
۱.....	مقدمه
۲.....	بیان مسأله
۵.....	اهمیت و ضرورت پژوهش
۶.....	اهداف پژوهش
۷.....	سوالات پژوهش
۷.....	تعریف متغیرها
۷.....	تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها
فصل دوم : ادبیات و پیشینه پژوهش	
۹.....	مقدمه
۱۲.....	الف- مبانی نظری تحقیق
۱۲.....	تعریف خلاقیت
۱۳.....	روند شکل گیری خلاقیت
۱۴.....	خصوصیات افراد خلاق
۱۷.....	راههای پرورش خلاقیت
۱۹.....	موانع خلاقیت
۲۲.....	خلاقیت ذاتی است یا اکتسابی
۲۶.....	دریچه ای رو به خلاقیت
۳۳.....	مهارت نوشتن
۳۸.....	نوشتن خلاق

۷۷	..... نقش تکرار و تمرین بر نوشتن خلاق
۷۸	..... تأثیر مطالعه بر نوشتن خلاق
۸۰	..... تشویق عاملی کارساز در پرورش نوشتن خلاق
۸۲	..... تأثیر اوقات فراغت بر نوشتن خلاق
۸۴	..... هنر و نوشتن خلاق
۸۶	..... ب- پیشینه ی تحقیق
۹۲	..... جمع بندی

فصل سوم : روش شناسی پژوهش

۹۳	..... مقدمه
۹۳	..... روش تحقیق
۹۳	..... جامعه آماری
۹۳	..... نمونه آماری و روش نمونه گیری
۹۳	..... ابزار گردآوری اطلاعات
۹۴	..... روایی و پایایی
۹۴	..... روش اجرا
۹۵	..... روش تجزیه و تحلیل داده ها

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها

۹۹	..... مقدمه
۹۹	..... سوالات تحقیق
۹۹	..... آزمون سوالات
۱۰۰	..... آزمون مربوط به سوالات تحقیق
۱۰۰	..... پایایی پرسشنامه
۱۰۱	..... آزمون مربوط به سوال اول

۱۰۳.....	آزمون مربوط به سوال دوم.....
۱۰۵.....	آزمون مربوط به سوال سوم.....
۱۰۷.....	آزمون مربوط به سوال چهارم.....
۱۰۹.....	آزمون مربوط به سوال پنجم.....

فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری

۱۱۲.....	مقدمه.....
۱۱۲.....	بحث و نتیجه گیری.....
۱۱۵.....	پیشنهادات.....
۱۱۵.....	پژوهشی.....
۱۱۵.....	کاربردی.....
۱۱۶.....	محدودیت‌های تحقیق.....
۱۱۷.....	منابع و مأخذ.....
الف.....	پیوست.....

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۴-۱- آماره های پایایی پرسشنامه	۱۰۱
جدول ۴-۲- نتایج آزمون نرمال بودن مولفه اول	۱۰۲
جدول ۴-۳- اطلاعات توصیفی مربوط به مولفه اول	۱۰۲
جدول ۴-۴- نتایج آزمون مربوط به سوال اول	۱۰۳
جدول ۴-۵- نتایج آزمون نرمال بودن مولفه دوم	۱۰۳
جدول ۴-۶- اطلاعات توصیفی مربوط به دوم	۱۰۴
جدول ۴-۷- نتایج آزمون مربوط به سوال دوم	۱۰۴
جدول ۴-۸- نتایج آزمون نرمال بودن مولفه سوم	۱۰۵
جدول ۴-۹- اطلاعات توصیفی مربوط به مولفه سوم	۱۰۶
جدول ۴-۱۰- نتایج آزمون مربوط به سوال سوم	۱۰۶
جدول ۴-۱۱- نتایج آزمون نرمال بودن مولفه چهارم	۱۰۷
جدول ۴-۱۲- اطلاعات توصیفی مربوط به مولفه چهارم	۱۰۸
جدول ۴-۱۳- نتایج آزمون مربوط به سوال چهارم	۱۰۸
جدول ۴-۱۴- نتایج آزمون نرمال بودن مولفه پنجم	۱۰۹
جدول ۴-۱۵- اطلاعات توصیفی مربوط به مولفه پنجم	۱۱۰
جدول ۴-۱۶- نتایج آزمون مربوط به سوال پنجم	۱۱۰

فصل اول

کلیات پژوهش

مقدمه

جامعه ی پویا^۱ و پرتلاش امروزی یک لحظه درنگ نمی کند تا بتواند به فنون جدید و قدرت والای علمی دست پیدا کند. در چنین عصری که عصر شکوفایی و بهره جستن از نبوغ بزرگان علمی، پژوهشگران، مخترعین، مبتکرین، صنعتگران و ... است برای اداره سازمان های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و آموزشی جامعه به فکر و ذهن افراد خلاق^۲ نیاز است تا بتوان همگام و همپای پیشرفت جامعه به پرورش^۳ افراد خلاق اقدام نمود.

بسیاری بر این عقیده اند که خلاقیت^۴ امری ذاتی است و فقط خداوند این ودیعه خود را به عده ای از انسانها بخشیده و قابل آموزش و آموختنی نیست. عده ای با این عقیده مخالفند و ابراز می دارند خداوند این نعمت یعنی خلاقیت را به طور یکسان به همه انسانها بخشیده، این افراد (خلاقان) از این نبوغ خدادادی خود، بیشترین بهره را برده اند و نیز معتقدند که خلاقیت صفت تمامی انسانها است که با پرورش آن می توان آن را از حالت رکود درآورد و از حالت بالقوه به بالفعل تبدیل کرد و بالعکس می توان خلاقیت را با آموزش ناصحیح و غلط از ریشه خشکاند. تحقیقات، ادعای گروه دوم را تصدیق کرده و خلاقیت را صفت مشترک تمام انسانها دانسته، اما مقدار و نوع خلاقیت از فردی به فرد دیگر متفاوت می دانند و هر انسانی به نوعی از خلاقیت خود بهره می برد یکی زیاد، یکی کم (پیرخایفی، ۱۳۷۶). تحقیقات نشان داده است که رشد و پرورش خلاقیت از همان بدو تولد و دوران کودکی آغاز می شود و در دوران دبیرستان به مرحله شکوفایی خود نزدیک می شود. البته اگر این توانایی در انسان پرورش یابد تا پایان عمر به غنای والای علمی آن افزوده می شود.

پیرخایفی (۱۳۷۶) آموزش خلاقیت را امری حیاتی می داند که باید در سطوح مختلف تحصیلی به

---

1 - dynamic society
2 - Creative
3 - nurturance
4- creativity

صورت همگانی انجام گیرد و این آموزش همگانی متضمن انعطاف پذیری ذهن ، توانمندی شخصیت انسان (پرورش روحیه ی استقلال و اعتماد به نفس) و ایجاد زمینه و بسترهای مناسب اجتماعی ، فردی و خانوادگی است .

در جامعه ای که انسان ها نوشتن را به عنوان یک ضرورت مدنظر قرار نمی دهند و از این مهارت روزانه در محل کار و امور زندگی استفاده نمی کنند ، به مرور به کاری سخت تبدیل می شود به گونه ای که هنگامی که فرد قلم به دست می گیرد تا مطلبی را بنویسد ، گاهی چندین ورق کاغذ را خطی می کند تا اینکه بتواند منظور خود را بیان کند و به همین خاطر چون این مهارت نیازمند تمرین مکرر است ، لذا افراد به جای بکارگیری آن سعی می کنند از دست آن فرار کنند .

به این ترتیب تجربیاتی که گهگاه به سختی به دست آمده است ، به آسانی به فراموشی سپرده می شوند . هنگامی که تجربیات در جامعه ثبت نمی شوند ، باید شاهد دوباره کاری ها و موازی کاریها باشیم . فرض کنید اگر آدمی هر آن چیزی را فرامی گرفت در حافظه اش ثبت نمی شد ، چه اتفاقی می افتاد ؟ اعمال آدمی بدون هدف و بدون پیش بینی می شد و در مقیاس اجتماعی نیز وقتی انسانها تجربه خویش را ثبت نمی کنند باید شاهد دوباره کاریها و امور موازی فراوان در سطح جامعه باشیم و از طرفی شاهد غیرقابل پیش بینی بودن امور باشیم .

از طرفی چون نوشتن به عنوان یک نیاز اساسی ، اهمیت خویش را در بین مردم یک جامعه از دست می دهد ، لذا دیگر در امور قرار نمی گیرد و برنامه ریزیهای لازم جهت توسعه آن نیز صورت نمی گیرد . برای مثال اگر در جامعه همه کارکنان موظف بودند ، خلاصه ای از بهترین تجربیات خود را به صورت مکتوب در آخر سال ارائه کنند و پاداش دریافت کنند ، چه حجم عظیمی از تجربیات ثبت می شد و می توانست مورد استفاده برنامه ریزان واقع شود .

متأسفانه به علت بی علاقهگی به نوشتن ، حتی اگر این اقدام بخواهد در جامعه اجرا شود نیازمند مهیا کردن شرایط و علاقمند سازی است در غیر این صورت تنها به یک کار نمایشی تبدیل می شود .

ثبت تجربیات اگر در جامعه به فراوانی صورت گیرد سبب می شود پژوهشگران به مطالب فراوان و دقیقی دسترسی داشته باشند و بتوانند نتایج پژوهشی خود را به طور دقیق بیان کنند و لذا نتایج آنها خطای کمتری داشته و برنامه های مناسب تری بر پایه این اطلاعات طراحی می شود که این خود اصلاحات فراوانی را در جامعه به دنبال خواهد داشت . (صفار پور ، ۱۳۷۷)

بیان مساله

تردید نیست که دوام و بقای کشورهای مختلف مدیون نوآوری خلاق آن کشورهاست . تقلید و استفاده و کپی کردن از تبلیغات دیگران ، واماندگی و وابستگی علمی و فرهنگی را به دنبال دارد . امروز زمین و زمان در سلطه ی اندیشه های مبتکران و مخترعان نوین است . « در کشورهای پیشرفته اعتقاد بر این است که امروزه به جای تولید کالا باید به تولید اندیشه های بدیع و ناب و جدید اقدام کرد . اولین شرط اجرای چنین سیاستی ، ایجاد زمینه مناسب برای پرورش خلاقیت هاست . برای انجام این مهم ، باید هدفهای آموزشی یک جامعه حاصل پیامهای خلاق باشد . » (کیامنش و شهر آرا ، ۱۳۷۸) .

آمالی^۱ (۱۹۸۹) خلاقیت را سه جزء می داند : ۱- کسب مهارت در یک زمینه علمی ؛ ۲- مهارت های تفکر و رفتار و ۳- عملکرد خلاق و انگیزه درونی . از آنجا که مهارت نوشتن خلاق یکی از عملکردهای خلاقیت به حساب می آید ، پژوهشگر در پی بررسی عوامل موثر بر آن است . بر این اساس لازم است مهارت نوشتن خلاق را با تعریفی روشن بیان کنیم . می توان مهارت نوشتن خلاق را بدین گونه تعریف کرد : مهارت بکارگیری حواس ، استفاده از صوت و لفظ برای بیان مفاهیم و حقایق و انعکاس احساسات و عواطف و خلق و آفرینش اثر هنری نوشتاری (نادری ، ۱۳۷۶)
تعریف یاد شده از عناصری چون : حواس ، خلق اثر هنری و انعکاس احساس تشکیل شده است . برای تبیین تعریف فوق تعریف عناصر ذیل ضروری است :

مهارت^۱: مجموعه ای از آموزش های نظری و عملی که به تدریج انسان را قادر می سازد حقایق را که به خوبی نمی شناسد یا نمی تواند انجام دهد به نحو مطلوبی انجام دهد (عطار ، ۱۳۷۵) .

حواس^۲: انجام هر گونه مهارتی چه یدی و چه ذهنی که نیاز به بکارگیری قوای حس شنیداری ، دئاری و گویایی دارد . همچنین حواس چشایی و لامسه در ارتباط آدمی با جهان خارج از محیط طبیعی کاری کمتر از سه حس ذکر شده انجام نمی دهد (عطار ، ۱۳۷۵) .

انعکاس احساس^۳: از آنجا که نوشتن نیاز به بکارگیری هر چه بهتر حواس دارد و در بیان احساسات نقش نوشتن به دلیل پایداری بسیار ارزشمند و خطیر است (عطار ، ۱۳۷۵) .

خلق اثر هنری^۴: خلق اثر هنری در تدوین یک کتاب ارزشمند یا ترسیم اثر هنری و ... خلاصه نشده است . کودکی که با کلمات قصار خود نظر معلم و والدین را جلب می کند یا هنرمندی که با بازی زیبای خود عواطف بینندگان را تحریک می کند همه و همه خالق اثر هنری هستند . مهارت نوشتن خلاق ، یکی از حوزه های خاص مهارت است که مراحل پن‌جگانه فرایند خلاقیت را دارا است . در پشت نگاه تامل و تفکر انسان ، مسئله ها نهفته است .

آدمی برای حل مساله هایش ، برای به نمایش گذاشتن افکار و اندیشه هایش به جمع آوری اطلاعات و منابع می پردازد و خود را آماده نوشتن^۵ می کند . داشتن ایده های بدیع و نوین و منحصر به فرد از درون انسان تراوش می کند . گاه این ایده قدم به عرصه وجود نمی گذارد و هویدا نمی گردد و در بطن آدمی می میرد . گاه با تولید اندیشه نوین تحول شگرفی در جامعه صورت می پذیرد (آمابلی ، ۱۹۸۹ ، ص ۵۷) .

نویسندگان بعد از ایجاد ایده به اعتبار یابی می پردازند . اینان چون آشپزی که غذای در حال تهیه خود را می چشد تا ببیند خوب شده است یا نه عمل می کنند . ارزیابی^۶ از نوشته آخرین گام نوشتن

-
- 1 - Skill
  - 2 - Senses
  - 3 - reaction
  - 4 - arteffect
  - 5 - writing readiness
  - 6 - to assess

است که نویسندگان برمی دارد یا نوشتن را متوقف می کند و مسئله را از نو تعریف می کند و یا لبخند رضایت بر لبانش نقش می بندد و ادامه می دهد. داشتن استعداد اندک می تواند پایه گذار مهارت نوشتن خلاق باشد. همان کاری که سکوت، تفکر و تکرار و تمرین در تداوم نوشتن انجام می دهند. قلمرو مهارتها به منزله مواد اولیه، استعداد، آموزش و تجربه در یک حوزه خاص می باشد. این قلمرو تا حدودی ذاتی است. کودکان مطمئناً با درجات متفاوتی از استعداد به دنیا می آیند. آموزش و تجربه می تواند حتی در سطوح نسبتاً کمی از استعداد راه بلندی را به سوی پیشرفت طی کند (آماپلی، ۱۹۸۹، ص ۵۸).

واضح است که انسان قبل از آنکه بتواند در یک زمینه خلاق گردد باید دارای مهارت باشد که اکثر ما آن را نادیده می گیریم اما چه کسی شنیده است که دانشمندی بدون فراگرفتن فیزیک اتمی بتواند در زمینه علم فیزیک اتمی خلاق گردد و ه بیچ کودکی قادر به انجام کاری خلاق در زمینه نقاشی نخواهد بود مگر آنکه طرز به دست گرفتن قلم مو، ترکیب رنگها و کشیدن خطوطی را که قصد دارد بر روی کاغذ بیاورد را بیاموزد. جالب اینجاست که توانایی در یک زمینه الزاماً به توانایی در سایر زمینه ها مربوط نمی گردد (آماپلی، ۱۹۸۹، ص ۵۹).

آیا نویسندگان هر نوشته ای را می توان خلاق شمرد؟ این سوالی است که ذهن خوانندگان کتب و نشریات را به خود مشغول داشته است و پاسخ ثابتی نیافته است. با توجه به آنچه گفته شد نویسندگان خلاق نویسندگان هر نوشته ای است که بدون تکلیف بتواند افکار و اندیشه هایش را به نمایش بگذارد و نوشته خلاقانه نوشته ای است که از درون افراد سرچشمه گرفته باشد و بر درون دیگران حکفرمایی کند. تاریخ شاهد تحولات عظیمی بواسطه درخشش نویسندگان خلاق بوده و خواهد بود. بسیار دیده شده است که نویسندگان خلاق سرخود را بواسطه نوشتن حقا نیت از دست داده اند و برخلاف آن نویسندگانی هم بوده اند که حتی با نوشتن یک کتاب سر میلیون ها نفر از زیر شمشیر جلادان زمان بیرون کشیده اند.

در این پژوهش عواملی که به نظر نویسندگان بر نوشتن خلاق دانش آموزان تأثیر می گذارد عبارتند از :

تکرار و تمرین نوشتاری ، تشویق و ترغیب ، اوقات فراغت ، مطالعه کتابهای غیر درسی و انجام فعالیتهای هنری می باشد که به صورت پرسشنامه ای طراحی شده و در اختیار دبیران قرار داده شده است تا میزان این تأثیر را از دیدگاه آنان بسنجیم .

در این راستا محقق به دنبال پاسخ این سؤال می باشد که از دیدگاه دبیران این عوامل تا چه اندازه بر مهارت نوشتن خلاق تأثیر دارد .

اهمیت و ضرورت پژوهش

تردیدی نیست که مهمترین نقشی که والدین می توانند در تربیت کودکان ایفا کنند ، پرورش توانایی خلاقیت آنهاست . زیرا خلاقیت به نحوی از انحاء عامل کلیه پیشرفت های بشری است و امکان بروز خلاقیت افراد وقتی مهارت ها و انگیزه ی خلاقیت در کودکی پرورش یابد بسیار بیشتر است . از این مهمتر این که ، بسیاری از روان شناسان تاکید دارند خلاقیت و سلامت روح و روان همراه و هم گام اند ، خلاقیت کلید طلایی خوشبختی است . (آمابلی ، ۱۹۸۹ ، ص ۷) .

خلاقیت حوزه افراد تیزهوش و با استعداد نیست . مهمترین عامل در خلاقیت ، انگیزه برای انجام کارهای خلاق است .

استعداد ، ویژگی های شخصیتی و مهارتی به والدین و مربیان نشان می دهد که کودک چه کار می تواند انجام دهد ولی انگیزه نشان می دهد چه کاری انجام خواهد شد . انطباق انگیزه ها با استعداد و مهارتهای کودکان است که در خلاقیت کارساز می باشد (آمابلی ، ۱۹۸۹ ، ص ۷) .

آیا نوشتن می تواند فشار روحی را کاهش داده ، لطمات گذشته را درمان کرده ، دردها را تسکین داده و روحیه انسان را بشاش و عالی نماید ؟ بسیار دیده شده است که افراد با داشتن یک دفتر خاطرات و نوشتن آلام و امیال خود در آن دفتر ، خود را سبکبال و سبک بار می کنند . نوشتن مهارت است و کسب مهارت نیاز به آموزش دارد . نوشتن و نویسندگی یکی از مقوله های آموزشی زبان فارسی است .

درس انشاء امروزه نقش یک کار تفننی به خود گرفته است . مدیران مراکز آموزشی از معلمان ادبیات می خواهند جهت بالا بردن نمره معدل سالانه دانش آموز حداکثر نمره دانش آموز را بدهند . همه محصلین به نوشتن نیاز دارند . این نیاز از کارهای ساده نگارشی شروع می شود تا به پیشرفته ترین آثار ادبی و هنری می رسد . ما توفیق تمدن اسلامی و غنای آن را در آثار بزرگان و نوشته های اندیشمندان آن دوران می بینیم . هرگاه قدم به جلو می گذاریم با غفلت در برنامه ریزی آموزش و پرورش روبرو می شویم . اگر آموزش و پرورش ما امروز به چنین امری توجه نکند فردا بسیار دیر خواهد شد (میرزا آقایی ، ۱۳۸۱) . اکتفا نمودن به برگزاری مسابقات انشاء نویسی ، مقاله نویسی ، پژوهش و تحقیق ، سرودن شعر و قصه یعنی ایستایی و رکود . جوامعی که بتوانند خلاقیت نسل جوان را احیاء و شکوفا سازند از میزان قابل توجه توسعه ، رشد و شکوفایی علمی برخوردار خواهند شد و هر میزانی که خلاقیت پرورش و تعالی نیابد رکود علمی ، صنعتی و فرهنگی را باید برای آن جامعه انتظار داشت (نوکنده ، ۱۳۸۳ ، ص ۳۵) .

اهداف پژوهش

هدف کلی

بررسی عوامل موثر بر افزایش مهارت نوشتن خلاق دانش آموزان پسر مقطع متوسطه شهرستان قیروکارزین از دیدگاه دبیران

اهداف فرعی (جزئی)

- ۱- بررسی و شناخت میزان تاثیر تکرار و تمرین بر نوشتن خلاق دانش آموزان .
- ۲- بررسی و شناخت میزان تاثیر مطالعه کتب غیردرسی بر نوشتن خلاق دانش آموزان .
- ۳- بررسی و شناخت میزان تاثیر تشویق و ترغیب بر نوشتن خلاق دانش آموزان .
- ۴- بررسی و شناخت میزان تاثیر اوقات فراغت بر نوشتن خلاق دانش آموزان .
- ۵- بررسی و شناخت میزان تاثیر فعالیت های هنری بر نوشتن خلاق دانش آموزان .

سوالات پژوهش

سوال اصلی

چه عواملی بر افزایش مهارت نوشتن خلاق موثر است؟

سوالات فرعی (جزئی)

- ۱- آیا میزان تکرار و تمرین نوشتاری دانش آموزان بر مهارت نوشتن خلاق آنها تأثیر دارد؟
- ۲- آیا میزان مطالعه کتب غیردرسی دانش آموزان بر مهارت نوشتن خلاق آنها تأثیر دارد؟
- ۳- آیا میزان تشویق و ترغیب دانش آموزان بر مهارت نوشتن خلاق آنها تأثیر دارد؟
- ۴- آیا میزان اوقات فراغت دانش آموزان بر مهارت نوشتن خلاق آنها تأثیر دارد؟
- ۵- آیا میزان فعالیت های هنری دانش آموزان بر مهارت نوشتن خلاق آنها تأثیر دارد؟

تعریف متغیرها

تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

الف) تعریف مفهومی

- تکرار و تمرین : انجام دوباره یک عمل و توسعه یادگیری با توجه به یافته های قبلی . (فیشانی ، ۱۳۷۷)
- مطالعه کتب غیردرسی : نگرش در کتب غیردرسی برای وقوف در آنها . (فیشانی ، ۱۳۷۷)
- تشویق و ترغیب : به شوق انداختن و راغب کردن جهت انجام کاری . (رستمی ، ۱۳۷۹)
- اوقات فراغت : انتخاب آگاهانه توأم با انگیزه ی لازم و آزادی کامل به منظور گذر از یک فعالیت اجباری و بدون تمایل به فعالیتی دلخواه و مورد رضایت با هدف استفاده ی بهینه از زمان و فرصت جهت رشد فکر ، جسم ، تعالی روح و روان شخص یا به تعریف دیگر ، زمان آسایش و استراحت بعد از انجام کار و فعالیت اجباری (رستمی ، ۱۳۷۹) .

- فعالیت های هنری : به هر گونه فعالیتی که به ذوق و قریحه ی هنری فرد مربوط شود

گویند.(رستمی ، ۱۳۷۹)

ب) تعریف عملیاتی^۱

- تکرار و تمرین : داشتن دفتر خاطرات و نوشتن مسابل و رخدادهای روزانه در آن و استمرار در

انجام این عمل را وسیله ی سنجش این متغیر قرار داده ایم .

- مطالعه کتب غیردرسی : در این پژوهش این متغیر با بررسی میزان ساعات مطالعه ی کتب غیر

درسی مورد بررسی و ارزیابی قرار می گیرد .

- تشویق و ترغیب : در این پژوهش این متغیر با بررسی میزان برخورداری یا عدم برخورداری از

تشویق دیگران بعد از نوشتن مطلب مورد ارزیابی قرار می گیرد .

- اوقات فراغت : در این پژوهش این متغیر با بررسی شاخص هایی نظیر با دوستان بودن ، میزان

تماشای تلویزیون و بازی و سرگرمی و مطالعه مورد ارزیابی قرار می گیرد .

- کارهای هنری : در این پژوهش این متغیر با بررسی میزان پرداختن به نقاشی ، خطاطی ، سفال

گری ، هنرهای دستی ، نمایش و ... مورد ارزیابی قرار می گیرد .

فصل دوم

ادبیات و پیشینه پژوهش

مقدمه

عالمان علم روان شناسی در جای جای کتب و نسخ خود به تعریف خلاقیت ، موانع خلاقیت چه در محیط مدرسه و چه محیط خانواده ، ویژگی افراد خلاق و آموزش خلاقیت پرداخته اند ، اما آنچه ضروری و نقش کلیدی در پرورش مهارت خلاقیت را داراست یا راههای پرورش خلاقیت را فراموش کرده یا با نگاه ناقص خود از ارائه راهکار علمی و عملی در این میدان طفره رفته اند .

سولسو^۱ (۱۹۳۳) معتقد است : « برای روانشناسان شناختی جدید طنزی تلخ و تا حدی اسباب شرمندگی است که طی بیست سال گذشته هیچ گونه نظریه ای چون نظریه های مربوط به حافظه یا ادراک پدید نیامده است که بتواند مطالعات پراکنده و گاه متعارض را وحدت بخشد . فقدان یک نظریه ی وحدت بخش هم دال بر مشکل ذاتی این موضوع (فرایند خلاقیت) و نبود توجه عل می گسترده است و معهدا این موضوع (خلاقیت) به طور گسترده ای به عنوان بخشی مهمی از زندگی روزمره تعلیم و تربیت تلقی می شود . »

عامه مردم خلاقیت را با آفرینندگی و خلق یک اثر ارزنده و بدیع معادل می دانند و معتقدند که همه انسانها نمی توانند خلاق باشند و خلاقیت را در ذات و درون افراد نابغه می بینند اما نظریه پردازان خلاقیت به خلاف این گفته اعتقاد دارند و بیان می دارند که امکان آموزش خلاقیت وجود دارد و در وجود همه انسانها این خصیصه کم و بیش نهفته است و با آموزش صحیح پا به عرصه وجود می گذارد. کودک هنگام تولد برای بهره مندی از غذا و تغذیه شروع به گریه می کند ، هنگامی که محیط زندگی خویش را نامطلوب می بیند شروع به گریه می کند ، هنگامی که مادر را در کنار خود نمی بیند داد و فریاد می کند . آیا این ها همه نشانه ای از خلاقیت کودک نیست ؟ آیا لبخندی که بر لب کودک خردسال برای جلب توجه مادر نقش می بندد نقش خلاقیت را هویدا نمی سازد ؟